

Christensen Bartsker: En liden bog om allehånde sygdomme

Denne Figur viser de Solv Him-
mel-Segn, til Efterretning for dem
som vil lade sig Hærelade.

vo Medicamenter vil tage til sig,
Du agter en Tiden, troe kun mig,
Han giver sig selv i Rod og Gære,
Om denne Figur han ey tager vare.
Seg raader dig, lad ey de Aarer staae,
Naar de Segn regierer, som du ikke maate;
Men dem Figuren dia mon aabendare,
Dem kand du aabne foruden all Gære.
Wilt du have Helbred i naturlige Tiid,
Werk Solv Himmel-Segn paa Menneskens Liv,
Swerdes med Kopper og Aarer at staae,
Saa kand dit Blod renses, du Sandhed kand staae.

Åreladningsmanden fra Bonde-Practica 1744

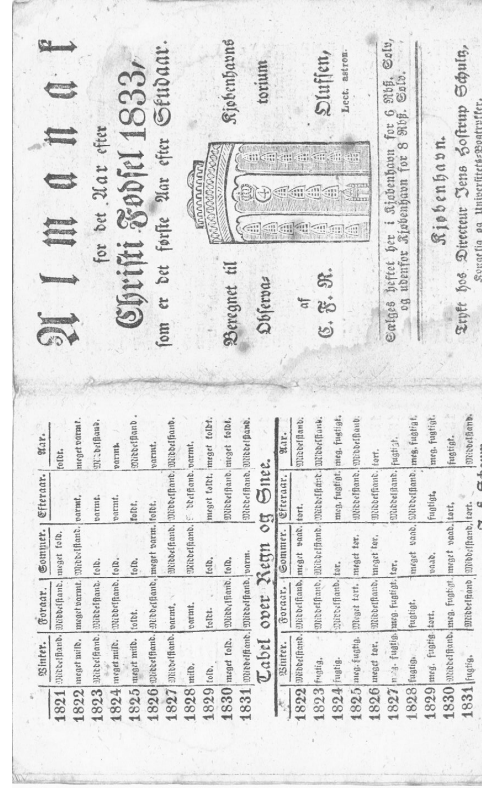
Wormianum har fortjenstfuldt udsendt Hans Christensen Bartsker: En liden bog om allehånde sygdomme fra 1596 i 2002. Udgiver og bearbejder er Jørgen Ladefoged.

Mange års beskæftigelse med den lille bog 'Bonde-Practica' gør, at hele bogens emnekreds påkalder sig interesse, og derfor bliver jeg også interesseret, da jeg møder Bartsker. Nu er feltet for Bonde-Practica bredere end kun 'sygdomme' – men den fungerer også som en lille lægebog. Og da Bartskers bog første gang er udkommet et år før den på dansk kendte version af Bonde-Practica, er det interessant at vurdere forskelle og ligheder.

Bortset fra at 'universet' med de fire elementer og det system som følger heraf er fælles, er lighederne ikke påfaldende. Bonde-Practica må anses for at være tænkt mere for den almene hob – i hvert fald ikke for specialister, det er jo et åbent spørgsmål, hvor mange som egentlig kunne læse. Alligevel er universets 'system' mere grundigt fremlagt i Bonde-Practica, synes det mig. Det kunne så være, fordi det forudsætte bekendt. Bartskers bog er i høj grad hængt op på plantemedicinen, og det er det, som vejer tungest i bogen. Men jeg finder det interessant, at selv om der tales meget om åreladningens hvor og hvornår og for hvad, så er

der et 'hul' i vejledningen på dette punkt. Godt nok står der om godt eller slet udfor stjernetegnene, men ikke hvad det skal betyde, månen er ikke nævnt i den forbindelse. Der står, at åreladning ikke er godt ved nymåne med en henvisning til månens betydning for ebbe og flod. Så vidt jeg kan se, står der ikke, at spørgsmålet om godt eller slet ved stjernetegnene afgøres af, om månen står i det pågældende stjernetegn, hvilket ellers er et ret så elementært udgangspunkt i den sag, som nævnt i Bonde-Practica og som anført i almanakken til og med 1832. "Ingen maa lade sin Aare aabne, naar Maanedens staaer i det Tegn, som samme Ledemod tilhører." (Der burde rettelig have stået 'månen'! Det er i hvert fald sådan det skal forstås!)

Bogen er tilpasset nutidsdansk, hvilket gør den yders fremkommelig. Det er både morsom og spændende læsning. Det er en stor verden at gå ombord i, som det kan ses af litteraturfortegnelsen. Der henvises bl.a. til Salemoskolens læredigt fra omkring 1100. Synd at udgiveren ikke har haft fat i den norske oversættelse af dr.med. I. Reichorn-Kjennerud fra 1932: 'Helsediktet fra Salerno', som er interessant parallellæsning.

Solen i Tvillingens tegn

Månen i Vægtens tegn den 1. og 2. Mai etc.

Mai		eller Maimaaned.		1833.	
☉ i ♋ den 21de Kl.	9, 31	Min. Form.			
☽ 1 Phil. Jac.	7 53	☉ o. 4. 20	n. 7. 34		
☽ 2 Athanasius	21 57	4. 23	7. 37		
☽ 3 Bededag	5 00				
☽ 4 Florian	19 00	fuld ☉ Kl. 1. 34' for.			
Den hellig 2'ands Sandhed, Joh. 16.					
☽ 5 4 S. e. Paaſte	3 10	Gothard.			
☽ 6 Joh. ant. port.	16 10	# ♀ ☉			
☽ 7 Glavia	29 10	☉ o. 4. 5	n. 7. 48		
☽ 8 Stanislaus	11 22	4. 8	7. 51		
☽ 9 Caspar	23 22				
☽ 10 Gordianus	5 00				
☽ 11 Mamertus	17 00	sidste ☉ Kl. 7. 34' eft.			
Beder i Jesu Naavn, Joh. 16.					
☽ 12 S. e. Paaſte	29 00	Pancrattus. (i Apog.			
☽ 13 Ingenius	11 00	☽ ☐ ☉			
☽ 14 Christian	23 00	☉ o. 3. 51	n. 8. 1		
☽ 15 Sophie	5 00	3. 55	8. 5		
☽ 16 Chr. Simf.	18 00	☽ ara.	24 ☽		
☽ 17 Bruno	0 00	♀ ☉	♀ ☽		
☽ 18 Eril	13 00				
17aar T. iſteren Kommer, Joh. 15.					
☽ 19 6 S. e. Paaſte	27 00	Potentiana.			
☽ 20 00	44 00	ny ☉ Kl. 2. 27' eft. ♀ ☽			
Har 31 Dage.					
☽ 21 Helena	24 11	☉ o. 3. 39	n. 8. 13		
☽ 22 Casus	8 00	3. 43	8. 17		
☽ 23 Desiderius	23 00	♂ ☽			
☽ 24 Esther	7 00	☽ i Perig.			
☽ 25 Urbanus	21 00				
Hvo mig elſker, Joh. 14.					
☽ 26 Pintsedag	5 00	☽ { første ☽ Kl. 11. 28' for.			
☽ 27 2 Pintsedag	19 00	☽ ☽			
☽ 28 Wilhelm	3 52	☉ o. 3. 30	n. 8. 24		
☽ 29 November	17 52	3. 33	8. 27		
☽ 30 Wigand	16 00	♀ ☽ ♀			
☽ 31 Petronella	15 00				
Køſten ꝑeſte, 20 Juni Kr., 30 Octob. Kr., ꝑeſte, Dv., Korn, ꝑeðvare. Rødby, 2 April, 2 Juli, 24 Octob. Kr. og Dvæg. Søꝑfjøbing, 26 Febr., 5te Juli, 1 Oct. Stubbejøbing, 25 Juni. Svendborg, Dnsdag i 2den, 4de, 6te lige i Køſten med ꝑeſte, 19 Juli Kr., 27 Sept. Lam og Sjør, 5 Nov. Kr., ꝑeſte, Dv., Korn, ꝑeðvare.					
Aalborg Stift.					
Aalborg, i tvende Dage et Marked 2den Tirsdag før Kallelaan med ꝑeſte, i tvende Dage anden Tirsdag før Midføſte med ꝑeſte, 6 Juni i 8 Dage, 19 Sept. Pønning og Vadre, 16 Octob. i 3 Dage med Dvæg. Dronns ningslund eller Sjøllerup, 4 Juni ꝑeſte, 25 Juni Kr. og Kræv, 18 Octob. Dvæg. Frederiksbavn, 17 Juli Kr. og andre Sare, 10 Octob. ꝑeſte og Dv. Salsby,					